

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів
України
02 жовтня 2015 року № 859

ІНСТРУКЦІЯ

щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція розроблена відповідно до пункту 179.9 статті 179 розділу IV Податкового кодексу України (далі – Кодекс).

2. Подання податкової декларації про майновий стан і доходи (далі – декларація) передбачено Конституцією України, Кодексом.

3. Фізична особа – платник податку подає декларацію за звітний податковий період в установлені Кодексом строки до контролюючого органу за своєю податковою адресою (місцем проживання фізичної особи, за яким вона береться на облік як платник податку у контролюючому органі).

4. Декларація подається до контролюючого органу в один із таких способів на вибір платника податку:

- 1) особисто платником податку або уповноваженою на це особою;
- 2) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

3) засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

5. Декларації відповідно до пункту 49.18 статті 49 глави 2 розділу II Кодексу подаються за звітний (податковий) період, що дорівнює:

1) календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – до 01 травня року, що настає за звітним, крім випадків, передбачених розділом IV Кодексу;

2) календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – підприємців – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

3) календарному кварталу або календарному півріччю (у тому числі в разі сплати квартальних або піврічних авансових внесків) – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя).

Якщо останній день строку подання декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем.

6. У разі надсилання декларації поштою платник податку зобов'язаний здійснити таке відправлення на адресу відповідного контролюючого органу у строки, встановлені пунктом 49.5 статті 49 глави 2 розділу II Кодексу.

7. Платник податку до 01 березня року, що настає за звітним періодом, має право звернутися із запитом до відповідного контролюючого органу з проханням надати роз'яснення щодо заповнення річної податкової декларації, а контролюючий орган зобов'язаний надати безоплатні послуги за таким зверненням.

8. Фізичні особи – підприємці подають річну декларацію у строк, визначений підпунктом 49.18.5 пункту 49.18 статті 49 глави 2 розділу II Кодексу, в якій, крім доходів від підприємницької діяльності, мають зазначатися інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи.

II. Порядок оформлення декларації

1. Декларація складається з восьми розділів, що подаються на одному двосторонньому аркуші формату А4, та чотирьох додатків до декларації (далі – додатки), які подаються на одно-, двосторонніх аркушах формату А4 та містять розрахунки окремих видів доходів (витрат).

2. Додатки є складовою частиною декларації і без декларації не є дійсними. Додатки заповнюються та подаються виключно за наявності доходів (витрат), розрахунок яких міститься у цих додатках.

3. У декларації та додатках зазначаються всі передбачені в них відомості (показники), крім випадків, прямо визначених у декларації та/або додатках. Якщо будь-який рядок декларації та/або додатка не заповнюється через відсутність інформації (операції, суми), то такий рядок прокреслюється, крім випадків, прямо визначених у декларації та/або додатках.

4. Показники у розділах II–V декларації, додатках проставляються у гривнях з копійками.

5. Декларація та додатки заповнюються таким чином, щоб забезпечити вільне читання тексту (цифр) та збереження цих записів протягом установленого терміну зберігання звітності (друкованим способом, чорнильними або кульковими ручками синього або чорного кольору). Заповнення олівцем не дозволяється.

6. У декларації та додатках не повинно бути підчисток, помарок, виправлень, дописок і закреслень. У декларації та додатках не повинні міститися текст або цифри, які неможливо прочитати внаслідок пошкодження аркушів, їх потертості, залиття чорнилом чи іншою рідиною.

7. Достовірність даних декларації та додатків підтверджується власноручним підписом фізичної особи – платника податку або особи, уповноваженої на заповнення декларації.

III. Порядок заповнення декларації

1. У розділі I декларації «Загальні відомості»:

1) у рядку 1 вказується позначкою (x) тип декларації (звітна, звітна нова, уточнююча);

2) у рядку 2 вказується арабськими цифрами звітний податковий період (календарний рік), а у разі виправлення самостійно виявлених помилок у раніше поданій декларації вказується також звітний податковий період, що уточнюється.

Фізичні особи – підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку або перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, подають декларацію за результатами звітного кварталу, в якому розпочата така діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування, та вказують номер відповідного кварталу арабською цифрою від 1 до 3;

3) у рядку 3 вказуються прізвище, ім'я, по батькові платника податку (згідно з даними паспортного документа). У разі якщо протягом звітного періоду, за який здійснюється декларування, або у наступному за ним році платник податку змінив прізвище (ім'я, по батькові), у рядку 3 слід зазначити спочатку нове прізвище (ім'я, по батькові), а в дужках – попереднє прізвище (ім'я, по батькові). Реєстраційний номер облікової картки платника податків зазначається відповідно до даних Державного реєстру фізичних осіб – платників податків. Для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про наявність у них права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта, зазначаються серія та номер паспорта;

4) у рядку 4 вказується податкова адреса (місце проживання) платника податку: поштовий індекс, область, район, населений пункт (місто, село, селище), вулиця, номер будинку, корпус, номер квартири, а також за бажанням платника податку контактні телефони (робочий, домашній, мобільний) та адреса електронної поштової скриньки;

5) у рядку 5 вказується найменування контролюючого органу, до якого подається декларація;

6) у рядку 6 позначкою (x) позначається резидентський статус платника податку (резидент, нерезидент) відповідно до підпункту «в» підпункту 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 розділу I Кодексу;

7) у рядку 7 позначкою (x) позначається ким заповнена декларація (самостійно платником податку або уповноваженою на це особою);

8) у рядку 8 позначкою (x) позначається категорія платника податку.

Категорія «громадянин» обирається громадянином, який не зареєстрований самозайнятою особою в межах підприємницької або незалежної професійної діяльності. Категорія «особа, яка провадить незалежну професійну діяльність» обирається фізичною особою, яка перебуває на обліку як самозайнята особа та провадить незалежну професійну діяльність. Категорія «підприємець» обирається фізичною особою, яка перебуває на обліку як самозайнята особа та провадить підприємницьку діяльність, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування;

9) у рядку 9 вказуються прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої особи платника податку (згідно з даними паспортного документа); реєстраційний номер облікової картки платника податків уповноваженої особи або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про наявність у них права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта) уповноваженої особи.

2. У розділі II декларації «Доходи, отримані протягом звітного (податкового) року»:

1) у рядку 10 вказується загальна сума доходів, які включаються до загального річного оподаткованого доходу, що розраховується як сума значень рядків 10.1 – 10.9 декларації;

у графі 3 вказується сума річного оподаткованого доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду, з урахуванням податків і внесків, які відповідно до закону утримуються з таких доходів;

у графі 4 вказується сплачена до бюджету сума податку на доходи фізичних осіб, обов'язок щодо нарахування, утримання та сплати (перерахування) до бюджету якого згідно з нормами розділу IV Кодексу покладається на податкового агента, та/або сплачена самостійно протягом звітного податкового року при вчиненні нотаріальних дій;

у графі 5 вказується сума військового збору, обов'язок щодо нарахування, утримання та сплати (перерахування) до бюджету якого згідно з нормами Кодексу покладається на податкового агента;

у графі 6 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, обов'язок щодо сплати (перерахування) до бюджету якого згідно з нормами розділу IV Кодексу покладається на платника податку;

у графі 7 вказується сума військового збору, обов'язок щодо сплати (перерахування) до бюджету якого згідно з нормами Кодексу покладається на платника податку;

2) у рядку 10.1 вказується сума доходів, нарахованих (виплачених, наданих) у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховані (виплачені, надані) платнику податку у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами.

Платники податку, які подають декларацію згідно з підпунктом «є» пункту 176.1 статті 176 розділу IV Кодексу, разом з декларацією заповнюють та подають додаток Ф1 до декларації.

При цьому у графі 6 рядка 10.1 декларації відображається значення рядка 8 додатка Ф1 до декларації;

3) у рядку 10.2 вказується сума доходів від операцій з продажу (обміну) об'єктів рухомого та/або нерухомого майна, розмір яких визначається згідно зі статтями 172, 173 розділу IV Кодексу;

у графі 3 рядка 10.2 декларації вказується загальний річний дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) об'єктів нерухомого та/або рухомого майна.

Дохід від продажу об'єкта нерухомості визначається, виходячи з ціни, зазначеної в договорі купівлі-продажу, але не нижче оціночної вартості такого об'єкта, розрахованої органом, уповноваженим здійснювати таку оцінку відповідно до закону.

Дохід від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна (крім легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів) визначається, виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче оціночної вартості цього об'єкта, визначеної згідно із законом.

Дохід від продажу (обміну) легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда визначається, виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче середньоринкової вартості відповідного транспортного засобу або не нижче його оціночної вартості, визначеної згідно із законом (за вибором платника податку);

у графі 4 рядка 10.2 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, утриманого (сплаченого) податковим агентом та/або самостійно сплаченого під час вчинення нотаріальної дії щодо посвідчення операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого та/або рухомого майна;

у графі 5 рядка 10.2 декларації вказується сума військового збору, утриманого (сплаченого) податковим агентом та/або самостійно сплаченого під час вчинення нотаріальної дії щодо посвідчення операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого та/або рухомого майна;

у графі 6 рядка 10.2 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, яка підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування;

у графі 7 рядка 10.2 декларації вказується сума військового збору, що підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування, розрахована за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

4) у рядку 10.3 вказується сума доходів від надання майна в лізинг, оренду (суборенду), житловий найм (піднайм), розмір яких визначається згідно з пунктом 170.1 статті 170 розділу IV Кодексу.

У разі отримання таких доходів заповнюється графа 7 розділу VII декларації та графа 5 розділу VIII декларації;

у графі 3 рядка 10.3 декларації вказується загальна річна сума доходу, отриманого від надання нерухомого та/або рухомого майна в лізинг, оренду (суборенду), житловий найм (піднайм).

Об'єкт оподаткування від надання в оренду земельної ділянки сільськогосподарського призначення, земельної частки (паю), майнового паю визначається, виходячи з розміру орендної плати, зазначеного в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу, встановлена законодавством з питань оренди землі.

Об'єкт оподаткування від надання в оренду інших об'єктів нерухомості визначається, виходячи з розміру орендної плати, зазначеного в договорі оренди, але не менше ніж мінімальна сума орендного платежу за повний чи неповний місяць оренди. Мінімальна сума орендного платежу визначається за методикою, що затверджується Кабінетом Міністрів України, виходячи з мінімальної вартості місячної оренди одного квадратного метра загальної площі нерухомості з урахуванням місця її розташування, інших функціональних та якісних показників, що встановлюються органом місцевого самоврядування села, селища, міста, на території яких вона розташована, та оприлюднюється у спосіб, найбільш доступний для жителів такої територіальної громади. Якщо мінімальну вартість не встановлено чи не оприлюднено до початку звітнього (податкового) року, об'єкт оподаткування визначається, виходячи з розміру орендної плати, зазначеного в договорі оренди;

у графі 4 рядка 10.3 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, утриманого (сплаченого) податковим агентом з доходів,

отриманих від надання нерухомого та/або рухомого майна в лізинг, оренду (суборенду), житловий найм (піднайм);

у графі 5 рядка 10.3 декларації вказується сума військового збору, утриманого (сплаченого) податковим агентом з доходів, отриманих від надання нерухомого та/або рухомого майна в лізинг, оренду (суборенду), житловий найм (піднайм);

у графі 6 рядка 10.3 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, яка підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування;

у графі 7 рядка 10.3 декларації вказується сума військового збору, що підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування, розрахована за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

5) у рядку 10.4 вказується сума інвестиційних прибутків, отриманих від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, розмір яких визначається згідно з пунктом 170.2 статті 170 розділу IV Кодексу. У разі отримання таких прибутків разом з декларацією заповнюється та подається додаток Ф2 до декларації;

у графі 3 рядка 10.4 декларації вказується значення графи 6 рядка 4.1 додатка Ф2 до декларації;

у графах 6 та 7 рядка 10.4 декларації вказується значення рядків 5.2 та 6.2 додатка Ф2 до декларації;

б) у рядку 10.5 вказується сума доходу у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується згідно з розділом IV Кодексу, розмір якого визначається згідно із статтею 174 розділу IV Кодексу;

у графі 4 рядка 10.5 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, сплаченого (утриманого) з таких доходів податковим агентом або платником податку самостійно при нотаріальному посвідченні договору;

у графі 5 рядка 10.5 декларації вказується сума військового збору, утриманого (сплаченого) з таких доходів податковим агентом або платником податку самостійно при нотаріальному посвідченні договору;

у графі 6 рядка 10.5 декларації вказується сума податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування;

у графі 7 рядка 10.5 декларації вказується сума військового збору, що підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування, розрахована за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

7) у рядку 10.6 вказується сума іноземних доходів, розмір яких визначається відповідно до пункту 170.11 статті 170 розділу IV Кодексу. У разі отримання таких доходів разом з декларацією заповнюється та подається додаток Ф3 до декларації;

у графах 3, 6 та 7 рядка 10.6 декларації вказуються підсумкові значення граф 5, 8 та 9 додатка Ф3 до декларації відповідно;

8) у рядку 10.7 вказується сума загального оподаткованого доходу, отриманого фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування. У разі отримання таких доходів разом з декларацією заповнюється та подається додаток Ф4 до декларації;

у графі 3 рядка 10.7 декларації вказується сума загального оподаткованого доходу, отриманого від провадження господарської діяльності фізичною особою – підприємцем, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування;

у графі 6 рядка 10.7 вказується сума податку, що підлягає сплаті до бюджету, розрахована за ставками, визначеними пунктом 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу;

у графі 7 рядка 10.7 вказується сума військового збору, що підлягає сплаті до бюджету, розрахована за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

9) у рядку 10.8 вказується сума загального оподаткованого доходу, отриманого фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність згідно із статтею 178 розділу IV Кодексу. У разі отримання таких доходів разом з декларацією заповнюється та подається додаток Ф4 до декларації;

у графі 3 рядка 10.8 вказується сума загального оподаткованого доходу, отриманого фізичною особою протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності;

у графі 6 рядка 10.8 вказується сума податку, що підлягає сплаті до бюджету, розрахована за ставками, визначеними пунктом 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу;

у графі 7 рядка 10.8 вказується сума військового збору, що підлягає сплаті до бюджету, розрахована за ставкою, визначеною підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

10) у рядку 10.9 вказується загальна сума інших оподатковуваних доходів, не зазначених у попередніх рядках декларації, яка є обов'язковою до декларування відповідно до норм Кодексу.

У графах 3 – 7 рядка 10.9 декларації вказуються значення сум річного оподаткованого доходу, які не зазначені у попередніх рядках декларації, а також суми податку та збору, утриманих (сплачених) податковим агентом, та суми податку та збору, що підлягають сплаті самостійно за результатами (податкового) звітнього року;

11) у графі 3 рядка 11 декларації вказується загальна сума інших доходів, які за результатами податкового (звітнього) року не включаються до розрахунку загального річного оподаткованого доходу відповідно до статті 165 розділу IV Кодексу, у тому числі сума доходу, зазначеного у рядку 11.1 декларації;

12) у графі 3 рядка 11.1 декларації вказується загальний обсяг доходу фізичної особи – платника єдиного податку, отриманого в результаті провадження господарської діяльності за спрощеною системою оподаткування, станом на кінець звітного податкового року;

13) у рядку 12 вказується загальна сума річного доходу, яка дорівнює сумі рядків 10 та 11 декларації.

3. У розділі III декларації «Розрахунок суми податку, на яку зменшуються податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб у зв'язку з використанням права на податкову знижку згідно із статтею 166 розділу IV Кодексу»:

1) у рядку 13 вказується позначкою (x) документально підтверджені категорії витрат, що включаються до податкової знижки відповідно до статті 166 розділу IV Кодексу.

Категорії витрат: 1 – витрати, понесені відповідно до статті 175 розділу IV Кодексу; 2 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.2 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу; 3 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.3 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу; 4 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.4 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу (ця категорія витрат буде застосовуватись з 01 січня року, наступного за роком, у якому набере чинності закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування); 5 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.5 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу; 6 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.6 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу; 7 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.7 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу; 8 – витрати, понесені відповідно до підпункту 166.3.8 пункту 166.3 статті 166 розділу IV Кодексу;

2) у рядку 14 вказується загальна сума фактично здійснених протягом звітного податкового року витрат, понесених платником податку за наслідками звітного податкового року;

3) у рядку 15 вказується сума нарахованої заробітної плати, зменшена згідно з пунктом 164.6 статті 164 розділу IV Кодексу на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а також на суму податкової соціальної пільги (за наявності);

4) у рядку 16 вказується сума (вартість) витрат платника податку – резидента, дозволених до включення до складу податкової знижки.

При цьому загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку в звітному податковому році, не може перевищувати суми річного загального оподаткованого доходу платника податку, нарахованого як заробітна плата, зменшена з урахуванням положень пункту 164.6 статті 164 розділу IV Кодексу.

Значення рядка 16 менше або дорівнює значенню рядка 14, але не більше значення рядка 15 декларації;

5) у рядку 17 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, на яку зменшуються податкові зобов'язання з цього податку у зв'язку з використанням права на податкову знижку.

4. У розділі IV декларації «Податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб/військового збору»:

1) у рядку 18 вказується загальна сума податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб. Значення цього рядка дорівнює значенню графі 6 рядка 10;

2) у рядку 19 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, на яку зменшуються податкові зобов'язання з цього податку у зв'язку з використанням права на податкову знижку (рядок 17) та/або у зв'язку з перерахунком податкових зобов'язань з доходів, отриманих у формі заробітної плати від двох і більше податкових агентів згідно з підпунктом «є» пункту 176.1 статті 176 розділу IV Кодексу (рядок 9 додатка Ф1).

Значення рядка 19 розраховується як сума рядка 17 декларації та рядка 9 додатка Ф1.

3) у рядку 20 вказується сума сплаченого податку за договором купівлі-продажу (міни) об'єкта нерухомості, нотаріальної дії щодо посвідчення якого не вчинено. Згідно з пунктом 172.6 статті 172 розділу IV Кодексу платник податку має право на повернення такої суми податку на підставі декларації, поданої в установленому порядку, та підтвердних документів про фактичну сплату податку;

4) у рядку 21 вказується сума надмірно сплаченого податку від провадження підприємницької діяльності, що підлягає зарахуванню в рахунок майбутніх платежів або поверненню платнику згідно з підпунктом 177.5.3 пункту 177.5 статті 177 розділу IV Кодексу (рядок 5.2 додатка Ф4);

5) у рядку 22 вказується сума податків, сплачених за кордоном, на яку платник податку має право зменшити суму річного податкового зобов'язання згідно з підпунктом 170.11.2 пункту 170.11 статті 170 розділу IV Кодексу.

У разі якщо згідно з нормами міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, платник податку може зменшити суму річного податкового зобов'язання на суму податків, сплачених за кордоном, він визначає суму такого зменшення на зазначених підставах у декларації.

Сума податку з іноземного доходу платника податку – резидента, сплаченого за межами України, не може перевищувати суми податку, розрахованої на базі загального річного оподатковуваного доходу такого платника податку відповідно до законодавства України.

Значення рядка 22 декларації дорівнює підсумковому значенню графі 7 додатка Ф3 до декларації, але не більше значення рядка 18 декларації;

б) у рядку 23.1 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті до бюджету.

Рядок 23.1 декларації заповнюється у разі, якщо за результатами розрахунку різниці між значеннями рядків 18 – 22 декларації отримано додатне значення;

7) у рядку 23.2 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, що підлягає поверненню з бюджету.

Рядок 23.2 декларації заповнюється у разі, якщо за результатами розрахунку різниці між значеннями рядків 18 – 22 декларації отримано від'ємне значення. Значення цього рядка заповнюється без знака «-».

8) у рядку 24.1 декларації вказується сума військового збору, що підлягає сплаті до бюджету самостійно платником податків за результатами звітного року.

5. У розділі V декларації «Розрахунок податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок у попередніх звітних періодах» значення сум податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок у попередніх звітних періодах відображається окремо з податку на доходи фізичних осіб та військового збору в графах «податок на доходи фізичних осіб» та «військовий збір» розділу V декларації:

1) у рядку 25 вказується сума податку та/або збору, які підлягали перерахуванню до бюджету, за даними раніше поданої декларації за звітний податковий період, у якому виявлена помилка;

2) у рядку 26 вказується уточнена сума податкових зобов'язань за звітний податковий період, у якому виявлена помилка;

3) у рядку 27.1 вказується сума, на яку збільшується податкове зобов'язання з податку у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок.

Рядок 27.1 декларації заповнюється у разі, якщо в результаті виправлення самостійно виявлених помилок виявлено факт заниження податкових зобов'язань (значення рядка 26 декларації більше ніж значення рядка 25 декларації).

Значення рядка 27.1 розраховується як різниця між значеннями рядка 26 та рядка 25.

У разі заповнення рядка 27.1 декларації платник податку зобов'язаний відобразити суму штрафу у рядку 28 декларації;

4) у рядку 27.2 вказується сума, на яку зменшується податкове зобов'язання з податку у зв'язку з виправленням самотійно виявлених помилок.

Рядок 27.2 декларації заповнюється у разі, якщо в результаті виправлення самотійно виявлених помилок виявлено факт завищення податкових зобов'язань (значення рядка 26 декларації менше ніж значення рядка 25 декларації).

Значення рядка 27.2 розраховується як різниця між значеннями рядка 26 та рядка 25, значення вказується без знака «-»;

5) у рядку 28 вказується сума штрафу, яка розраховується платником податку самотійно у зв'язку з виправленням самотійно виявлених помилок згідно з пунктом 50.1 статті 50 глави 2 розділу II Кодексу.

У разі якщо платник податку надсилає декларацію з відміткою «Уточнююча», у рядку 28 декларації вказується штраф у розмірі трьох відсотків суми недоплати (рядок 27.1 декларації).

У разі якщо платник податку відображає суму недоплати у складі декларації, що подається за податковий період, що настає за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання, у рядку 28 декларації вказується штраф у розмірі п'яти відсотків суми недоплати (рядок 27.1 декларації).

Розмір штрафу 3 або 5 відсотків зазначається платником податку в рядку 28 декларації самотійно перед символом «%»;

б) у рядку 29 вказується сума пені, яка нарахована платником податку самотійно відповідно до підпункту 129.1.2 пункту 129.1 статті 129 глави 12 розділу II Кодексу.

6. У розділі VI декларації «Реквізити банківського рахунку для перерахування коштів у разі повернення надміру утриманих (сплачених) сум податку» у рядку 30 вказуються реквізити банківського рахунку для

перерахування коштів у разі повернення надміру утриманих (сплачених) сум податку, у тому числі при застосуванні права на податкову знижку: номер рахунку, найменування установи банку та МФО банку.

7. У розділі VII декларації «Відомості про власну нерухомість та/або нерухомість, яка надається в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм)»:

1) зазначаються відомості про нерухоме майно, що перебуває у власності платника податку станом на кінець звітного податкового року як на території України, так і за її межами, відповідно до категорії об'єкта нерухомого майна.

Кожній категорії об'єктів нерухомого майна призначається окремий номер: 1 – земельні ділянки; 2 – житлові будинки; 3 – квартири; 4 – садовий (дачний) будинок; 5 – гараж; 6 – водойми; 7 – інше нерухоме майно;

2) кожний об'єкт нерухомого майна відображається платником податку окремо із зазначенням у графі:

2 – номери категорії об'єктів;

3 – місцезнаходження (країна, адреса);

4 – року набуття права власності;

5 – загальної площі (значення вказується в квадратних метрах);

6 – значення власної частки в загальній площі (значення вказується як десятковий дріб);

7 – відмітки про надання майна в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм). При заповненні графі 7 вказується позначка (х).

8. У розділі VIII декларації «Відомості про власне рухоме майно та/або рухоме майно, яке надається в оренду (суборенду)»:

1) зазначаються відомості про рухоме майно, що перебуває у власності платника податку станом на кінець звітного податкового року.

Кожній категорії об'єктів рухомого майна призначається окремий номер: 1 – автомобілі легкові; 2 – автомобілі вантажні (спеціальні); 3 – водні транспортні засоби; 4 – повітряні судна; 5 – мотоцикли (мопеди); 6 – інші транспортні засоби;

2) кожний об'єкт рухомого майна відображається платником податку окремо із зазначенням у графі:

2 – номери категорії об'єктів;

3 – марки, моделі, характеристики рухомого майна;

4 – року випуску;

5 – відмітки про надання майна в оренду (суборенду). При заповненні графі 5 вказується позначка (х).

9. У разі подання доповнення до декларації за довільною формою у випадках, визначених пунктом 46.4 статті 46 глави 2 розділу II Кодексу, платник позначкою (х) вказує на наявність доповнень, які подаються разом із декларацією на паперовому носії, а також в графі «Зміст доповнення» зазначає стислий зміст доповнення до декларації.

У разі заповнення та подання додатків до декларації позначкою (х) позначаються відповідні форми поданих додатків до декларації (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4) та проставляється дата подання декларації.

10. У кінці декларації проставляється підпис платника податку або особи, уповноваженої на заповнення декларації.

IV. Порядок заповнення додатків до декларації

1. У вступній частині додатків до декларації зазначаються реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про наявність у них права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта), а також тип декларації, звітний податковий період та звітний (податковий) період, що уточнюється.

Значення вказаних полів вступної частини додатків до декларації повинні збігатися зі значеннями відповідних рядків 1 – 3 розділу I декларації.

Усі додатки до декларації підписуються фізичною особою – платником податку або уповноваженою особою.

2. У додатку Ф1 до декларації «Розрахунок податку на доходи фізичних осіб при отриманні доходів у формі заробітної плати від двох і більше

податкових агентів згідно з підпунктом «є» пункту 176.1 статті 176 розділу IV Кодексу»:

1) у графі 3 рядка 1 вказується сума доходу, нарахованого (виплаченого, наданого) у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховані (виплачені, надані) у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами;

2) у графі 4 рядка 1 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, фактично утриманого (сплаченого) податковими агентами протягом податкового (звітного) року;

3) у графі 3 рядка 2 зазначається сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, – обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника та/або доходів у вигляді винагороди за цивільно-правовими договорами за виконання робіт (надання послуг) відповідно;

4) у графі 3 рядка 3 вказується сума податкової соціальної пільги (за наявності);

5) у рядку 4 вказується база оподаткування, що оподатковується за ставкою 15 відсотків.

Значення рядка 4 розраховується як граничний розмір доходу, встановлений абзацом першим підпункту «є» пункту 176.1 статті 176 розділу IV Кодексу.

6) у рядку 5 вказується база оподаткування, що оподатковується за ставкою 20 відсотків.

Значення рядка 5 розраховується за такою формулою:

додатне значення (графа 3 рядка 1 - графа 3 рядка 2 - графа 3 рядка 3 - рядок 4).

У разі якщо результат розрахунку за цією формулою має від'ємне значення, то значення рядка 5 дорівнює нулю;

7) у рядку 6 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, розрахована платником податку самостійно відповідно до підпункту «є» пункту 176.1 статті 176 розділу IV Кодексу.

Значення рядка 6 дорівнює сумі значень рядка 6.1 і рядка 6.2;

8) у рядку 6.1 вказується сума податку на доходи фізичних осіб за ставкою 15 відсотків.

Значення рядка 6.1 розраховується як 15 відсотків значення рядка 4;

9) у рядку 6.2 вказується сума податку на доходи фізичних осіб за ставкою 20 відсотків.

Значення рядка 6.2 розраховується як 20 відсотків значення рядка 5;

10) у рядку 7 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, фактично нарахованого (утриманого) податковими агентами протягом звітного (податкового) року (графа 4 рядка 1);

11) у рядку 8 вказується сума податку, що підлягає сплаті до бюджету.

Значення рядка 8 дорівнює додатному значенню різниці між значеннями рядка 6 і рядка 7.

У разі якщо результат розрахунку різниці між значеннями рядка 6 і рядка 7 має від'ємне значення, то значення рядка 8 дорівнює нулю.

12) у рядку 9 вказується сума податку, що підлягає поверненню з бюджету.

Значення рядка 9 дорівнює від'ємному значенню різниці між значеннями рядка 6 і рядка 7.

При цьому значення рядка 9 вказується без знака «-».

3. У додатку Ф2 до декларації «Розрахунок податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору з доходів, отриманих від операцій з інвестиційними активами»:

1) розрахунок фінансового результату (інвестиційного прибутку або інвестиційного збитку) операцій за окремими інвестиційними активами відображається у відповідних рядках розділу I із зазначенням переліку

операцій з інвестиційними активами, їх найменування та характеристик у графах 2 та 3 відповідно.

Облік загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами ведеться платником податку самостійно, окремо від інших доходів і витрат.

У випадках, зазначених у підпунктах «а» і «б» підпункту 170.2.8 пункту 170.2 статті 170 розділу IV Кодексу, платник податку не включає до розрахунку загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами суму доходів та витрат на придбання таких інвестиційних активів;

2) у графі 4 рядка 1 вказується сума доходу, отриманого платником податку від продажу інвестиційних активів;

3) у графі 5 рядка 1 вказується сума витрат на придбання окремого інвестиційного активу;

4) у графі 6 рядка 1 вказується фінансовий результат за операціями з інвестиційними активами (інвестиційний прибуток (+) або інвестиційний збиток (-)) за окремими інвестиційними активами відповідно до зазначеного у графі 3 переліку.

Інвестиційний прибуток розраховується як додатна різниця між значеннями графи 4 та графи 5.

Інвестиційний збиток розраховується як від'ємне значення різниці між значеннями графи 4 та графи 5;

5) у рядку 2 вказується сума інвестиційних прибутків та інвестиційних збитків поточного звітного року, яка розраховується як сума значень рядка 1 графи 6;

б) у рядку 3 вказується сума від'ємного значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами попереднього звітного року.

Значення рядка 3 переноситься з відповідного додатка до декларації за попередній звітний податковий рік у разі, якщо загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами попереднього звітного року мав від'ємне значення;

7) у рядку 4 вказується загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами, який розраховується як різниця між значеннями рядка 2 та рядка 3.

Якщо загальний фінансовий результат операцій з інвестиційними активами має від'ємне значення, його сума переноситься на зменшення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами наступних років до повного погашення;

у рядку 4.1 зазначається сума додатного значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами (інвестиційний прибуток);

у рядку 4.2 зазначається сума від'ємного значення загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами (інвестиційний збиток).

У разі заповнення рядка 4.2 значення вказується без знака «-»;

8) у рядку 5 вказується загальна сума податку на доходи фізичних осіб.

Розрахунок значення податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб:

рядок 4.1 × ставку податку, встановлену підпунктом 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 розділу IV Кодексу.

У рядку 5.1 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, утриманого (сплаченого) податковим агентом з доходів, отриманих від операцій з інвестиційними активами.

У рядку 5.2 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті платником податку самостійно за результатами річного декларування, яка розраховується як різниця між значеннями рядка 5 та рядка 5.1;

9) у рядку 6 вказується загальна сума військового збору.

Розрахунок значення податкових зобов'язань з військового збору:

рядок 4.1 × ставку збору, встановлену підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу.

У рядку 6.1 вказується сума військового збору, утриманого (сплаченого) податковим агентом з доходів, отриманих від операцій з інвестиційними активами.

У рядку 6.2 вказується сума військового збору, що підлягає сплаті платником податків самостійно до бюджету за результатами звітного року, яка розраховується як різниця між значеннями рядка 6 та рядка 6.1.

4. У додатку ФЗ до декларації «Розрахунок податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору з доходів, отриманих з джерел за межами України»:

- 1) у графі 1 відображається дата отримання доходу;
- 2) у графі 2 вказується назва країни, яка є джерелом виплати оподаткованого доходу;
- 3) у графі 3 вказується назва іноземної валюти, в якій виплачено оподатковуваний дохід;
- 4) у графі 4 вказується розмір доходу в іноземній валюті;
- 5) у графі 5 вказується розмір іноземного доходу, перерахованого у гривні (з копійками) за офіційним валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату отримання такого доходу;
- 6) у графі 6 вказується сума сплачених за кордоном податків в іноземній валюті на підставі довідки про суму сплаченого податку та збору, а також про базу та/або об'єкт оподаткування, яка видається контролюючим органом країни, де отримується такий дохід (прибуток), уповноваженим справляти такий податок. Зазначена довідка підлягає легалізації у відповідній країні, відповідній закордонній дипломатичній установі України, якщо інше не передбачено чинними міжнародними договорами України;
- 7) у графі 7 вказується сума податків, сплачених за кордоном, перерахована у гривні з копійками;
- 8) у графі 8 вказується сума податку на доходи фізичних осіб, нарахованого за ставками, визначеними в пункті 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу;

9) у графі 9 вказується сума військового збору, яка розраховується за ставкою, встановленою підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу;

10) у рядку «Усього» зазначаються підсумкові значення граф 4 – 9 відповідно.

5. У додатку Ф4 до декларації «Розрахунок податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору з доходів, отриманих самозайнятою особою»:

Фізичні особи – підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку або перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, подають декларацію за результатами звітного кварталу, в якому розпочата така діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування, та вказують номер відповідного кварталу арабською цифрою від 1 до 3.

Розділ I додатка Ф4 «Доходи від провадження підприємницької діяльності» заповнюється фізичною особою – підприємцем:

1) доходи, отримані від провадження кожного виду економічної діяльності, відображаються в окремому рядку розділу I із зазначенням у графі 2 назви та у графі 3 коду виду економічної діяльності згідно з КВЕД, за здійснення якого одержано дохід;

2) у графі 4 вказується сума одержаного доходу від провадження окремого виду економічної діяльності;

3) у графах 5 – 7 вказується сума документально підтверджених витрат, пов'язаних з провадженням господарської діяльності (вартість придбаних товарно-матеріальних цінностей, що реалізовані або використані у виробництві продукції, витрати на оплату праці та нарахування на заробітну плату, інші витрати, включаючи вартість виконаних робіт, наданих послуг).

Фізичні особи – підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку або перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, зазначають результати

провадження господарської діяльності за результатами звітного кварталу (доходи, отримані від провадження господарської діяльності, вартість документально підтверджених витрат, пов'язаних з господарською діяльністю, сума чистого оподаткованого доходу).

Значення граф 5 – 7 дорівнюють значенням відповідних граф Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці згідно з пунктом 177.10 статті 177 розділу IV Кодексу;

4) у графі 8 вказується сума чистого оподаткованого доходу, яка розраховується за такою формулою:

графа 4 - графа 5 - графа 6 - графа 7.

У розділі II «Податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб/військового збору» фізичні особи – підприємці здійснюють остаточний розрахунок з податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік, розраховують авансові платежі з цього податку на наступний звітний рік та визначають суму військового збору, що підлягає сплаті до бюджету самостійно платником податків за результатами звітного року.

Фізичні особи – підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку або перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, здійснюють розрахунок з податку на доходи фізичних осіб за результатами звітного кварталу, в якому розпочата така діяльність або відбувся перехід на загальну систему оподаткування;

5) кількість місяців, протягом яких фізична особа – підприємець одержувала доходи від підприємницької діяльності, зазначається арабською цифрою від 1 до 12;

б) у рядку 1 вказується розмір середньомісячного річного оподаткованого доходу, який розраховується як сума загальних місячних доходів, поділена на кількість календарних місяців, протягом яких платником податку було одержано такі доходи у податковому (звітному) році, за який здійснюється декларування, за такою формулою:

підсумкове значення графи 8 розділу I поділене на рядок «кількість календарних місяців, протягом яких одержано доходи від підприємницької діяльності»;

7) у рядку 2 вказується сума перевищення середньомісячного річного оподаткованого доходу над граничним розміром доходу, встановленим абзацом першим пункту 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу.

Значення рядка 2 дорівнює додатному результату різниці між значенням рядка 1 та граничним розміром доходу, встановленим абзацом першим пункту 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу.

У разі якщо різниця має від'ємний результат, то значення рядка 2 дорівнює нулю;

8) у рядку 3 вказується сума податку на доходи фізичних осіб – підприємців, розрахованого з чистого оподаткованого доходу за ставками, визначеними пунктом 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу.

Значення рядка 3 розраховується за такою формулою:

$((\text{рядок 1} - \text{рядок 2}) \times 15 \% + (\text{рядок 2} \times 20 \%)) \times \text{рядок «кількість календарних місяців, протягом яких одержано такі доходи»};$

9) у рядку 4 вказується загальна річна сума авансових платежів з податку на доходи фізичних осіб за попередній звітний період.

Значення рядка 4 розраховується за такою формулою:

рядок 6 додатка Ф4 попереднього звітного періоду \times кількість кварталів, за якими платником податків розраховані авансові платежі згідно з підпунктом 177.5.1 пункту 177.5 статті 177 розділу IV Кодексу.

У рядку 5 вказується сума податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб, розрахована як різниця між значеннями рядка 3 та рядка 4;

10) у рядку 5.1 вказується сума податку на доходи фізичних осіб – підприємців, що підлягає сплаті до бюджету у разі, якщо за результатами остаточного розрахунку отримується додатне значення суми податку;

11) у рядку 5.2 вказується сума надміру сплаченого податку на доходи фізичних осіб – підприємців у разі, якщо за результатами остаточного розрахунку отримується від'ємне значення суми податку.

У разі заповнення рядка 5.2 додатка Ф4 значення вказується без знака «-».

Надмірно сплачені суми податку підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з цього податку або поверненню платнику податку в порядку, передбаченому Кодексом;

12) у рядку 6 зазначається розмір квартальних авансових платежів з податку на доходи фізичних осіб, що підлягають сплаті до бюджету у наступному за звітним році відповідно до підпункту 177.5.1 пункту 177.5 статті 177 розділу IV Кодексу.

Авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб розраховуються підприємцем самостійно, але не менш як 100 відсотків річної суми податку з оподаткованого доходу за минулий рік (у співставних умовах), і сплачуються до бюджету по 25 відсотків щокварталу (до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада).

Значення рядка 6 розраховується як 25 відсотків значення рядка 3.

Фізичні особи – підприємці, які зареєстровані протягом року в установленому законом порядку або перейшли із спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, значення рядка 6 розраховують як 100 відсотків суми податку на доходи фізичних осіб за результатами першого звітного кварталу на загальній системі оподаткування та мають сплатити авансові платежі у строки, що передбачені підпунктом 177.5.1 пункту 177.5 статті 177 розділу IV Кодексу;

13) у рядку 7.1 вказується сума військового збору, що підлягає сплаті до бюджету самостійно платником податків за результатами звітного року.

Податкове зобов'язання з військового збору розраховується за такою формулою:

загальна сума графи 8 розділу I × на ставку збору, встановлену підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу.

У розділі III додатка Ф4 до декларації «Доходи від провадження незалежної професійної діяльності», що заповнюється фізичною особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність:

14) доходи, отримані від провадження кожного виду незалежної професійної діяльності, відображаються в окремому рядку розділу III із зазначенням у графі 2 назви та у графі 3 коду виду незалежної професійної діяльності згідно з КВЕД, за здійснення якого одержано дохід;

15) у графі 4 вказується сума одержаного доходу від провадження окремого виду незалежної професійної діяльності;

16) у графах 5 – 7 вказується сума документально підтверджених витрат, необхідних для провадження певного виду незалежної професійної діяльності (вартість придбаних товарно-матеріальних цінностей, що реалізовані або використані під час провадження незалежної професійної діяльності, витрати на оплату праці та нарахування на заробітну плату, інші витрати, включаючи вартість виконаних робіт, наданих послуг).

Значення граф 5 – 7 дорівнюють значенням відповідних граф Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність згідно з пунктом 178.6 статті 178 розділу IV Кодексу;

17) у графі 8 вказується сума чистого оподаткованого доходу, яка розраховується за такою формулою:

графа 4 - графа 5 - графа 6 - графа 7.

У розділі IV додатка Ф4 до декларації «Розрахунок податкових зобов'язань»:

18) кількість місяців, протягом яких фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, одержувала доходи від незалежної діяльності, зазначається арабською цифрою від 1 до 12;

19) у рядку 8 вказується розмір середньомісячного річного оподаткованого доходу, який розраховується як сума чистого

оподатковуваного доходу (графі 8), поділена на кількість календарних місяців, протягом яких платником податку було одержано такі доходи у податковому (звітному) році, за який здійснюється декларування;

20) у рядку 9 вказується сума перевищення середньомісячного річного оподатковуваного доходу над граничним розміром доходу, встановленим абзацом першим пункту 167.1 статті 167 Кодексу, яка розраховується як додатний результат різниці між значенням рядка 8 та граничним розміром доходу, встановленим абзацом першим пункту 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу;

21) у рядку 10 вказується сума податку на доходи фізичних осіб.

Значення рядка 10 розраховується за такою формулою:

$(15 \% \times (\text{рядок 8} - \text{рядок 9}) + 20 \% \times \text{рядок 9}) \times \text{кількість календарних місяців, протягом яких одержано такі доходи.}$

Остаточний розрахунок податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік здійснюється платником самостійно;

22) у рядку 11.1 вказується сума податку, що підлягає сплаті до бюджету, розрахована за ставками, визначеними пунктом 167.1 статті 167 розділу IV Кодексу;

23) у рядку 12.1 вказується сума військового збору, що підлягає сплаті до бюджету самостійно платником податків за результатами звітного року.

Податкове зобов'язання з військового збору розраховується за такою формулою:

загальна сума графі 8 розділу III \times на ставку збору, встановлену підпунктом 1.3 пункту 16¹ підрозділу 10 розділу XX Кодексу.

**Директор Департаменту податкової,
митної політики та методології
бухгалтерського обліку**

М. О. Чмерук